

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I LINKÖPING****DOM**
2017-05-29
Meddelad i LinköpingMål nr
1631-17
1632-17**SÖKANDE**Ricoh Sverige AB, 556228-8851
Box 1536
171 29 SolnaOmbud: Advokaterna Carl Norén och Maria Sivertsson
Kastell Advokatbyrå AB
Box 7169
103 88 Stockholm**MOTPARTER**1. Communication Mälar AB, 556622-8168
Kokillgatan 2A
721 33 Västerås2. Katrineholms kommun
641 80 Katrineholm3. Vingåkers kommun
643 80 VingåkerOmbud för 2 och 3: Leif Olofsson
c/o Telge Inköp AB
Box 633
151 27 Södertälje**SAKEN**

Överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, LOU

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår ansökan om överprövning.

Dok.Id 289213

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 406 581 04 Linköping	Brigadgatan 3	013-25 11 00 E-post: forvaltningsrattenilinkoping@dom.se www.forvaltningsrattenilinkoping.domstol.se	013-25 11 40	måndag–fredag 08:00-16:00

BAKGRUND OCH YRKANDEN

Telge Inköp AB genomför för Vingåkers kommuns och Katrineholms kommuns räkning upphandlingen *Utskrift som tjänst för Vingåkers och Katrineholms kommun*, dnr TI 2016-1175. De upphandlande myndigheterna benämns här efter Beställarna. Upphandlingen genomförs som öppet förfarande enligt LOU och tilldelningsgrund är det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet. Vid anbudstidens slut hade två anbud inkommit i upphandlingen från Communication Mälars AB (CM) och Ricoh Sverige AB (Ricoh). Beställarna meddelade den 24 februari 2017 ett tilldelningsbeslut enligt vilket CM tilldelades kontraktet.

Ricoh ansöker om överprövning av upphandlingen och yrkar att förvaltningsrätten förordnar om rättelse med innebörden att en ny anbudsutvärdering genomförs varvid anbudet från CM inte ska beaktas.

Beställarna och CM begär att ansökan om överprövning ska avslås.

VAD PARTERNA SAMMANFATTNINGSVIS HAR ANFÖRT

Ricoh

Kravet enligt punkt 3.5 i förfrågningsunderlaget

CM:s anbud uppfyller inte kravet på "Kvalitetspolicy, Kvalitetssystem, Certifiering" enligt punkt 3.5 i förfrågningsunderlaget. CM har inte till sitt anbud bifogat någon kopia på giltigt certifikat enligt alternativ A) i kravställningen. CM har hänvisat till en bilaga "Beskrivning Canon Kvalitetsarbete". Redan av namnet på bilagan framgår att bilagan inte utgör en "redovisning av det egna kvalitetssystemet". Av beskrivningen framgår att det är kvali-

tetsledningssystemet avser Canon Svenska AB, alltså inte CM. CM uppfyller därmed inte det obligatoriska kravet i punkt 3.5 i förfrågningsunderlaget.

Avseende CM:s invändning att företaget är franchisetagare inom ramen för Canon Svenska AB:s franchisesystem kan följande anföras. Franchising är ett huvudsakligen företagsekonomiskt begrepp som i korthet innebär att någon som äger ett affärskoncept, hyr ut rätten att använda affärskonceptet och varumärket till andra företagare. Det är ett samarbete mellan två fristående juridiska personer som styrs av franchiseavtal. Franchising är med andra ord en sälj rätt och den tillämpas inom praktiskt taget varje område av näringslivet där försäljning av varor, tjänster och/eller service förekommer.

Givetvis kan det förekomma att franchisegivaren i enskilda fall kan hjälpa en franchisetagare att uppfylla kvalificeringskraven i en upphandling. Exempelvis har CM åberopat Canon Svenska AB:s kapacitet i den aktuella upphandlingen. I så fall ska anbudsgivaren genom att tillhandahålla ett åtagande från franchisegivaren ifråga eller på annat sätt visa att anbudsgivaren kommer att förfoga över nödvändiga resurser när kontraktet ska fullgöras. Detta gäller även i relationen mellan franchisegivare och franchisetagare. Det är dock aldrig möjligt att åberopa ett annat bolags kvalitetslednings- och miljösystem för att uppfylla krav på detta i en offentlig upphandling. Skälet till detta är att sådana system måste utarbetas individuellt för det enskilda företaget. Detta gäller även i relationen mellan franchisegivare och franchisetagare. Anbudsgivaren CM måste därför självständigt uppfylla de obligatoriska kraven enligt punkterna 3.5 och 3.6 i förfrågningsunderlaget, även om man ingår i ett franchisesystem.

Canon Svenska AB eller CBC Eskilstuna är inte anbudsgivare. Den beskrivning av kvalitetsledningssystemet som CM bifogat till sitt anbud nämner överhuvudtaget inte CM. Beskrivningen avser i stället "*Canons kvalitetsarbete*", dvs. bolaget Canon Svenska AB:s kvalitetsledningssystem.

Detta framgår även av att beskrivningen anger som "ansvarig person" att "VD för Canon Svenska AB är högsta ansvarig för kvalitetsledningssystemet". CM uppfyller därmed inte heller minimikravet på att redovisat en "ansvarig person". Om det vore en beskrivning av CM:s kvalitetssystem, vilket är kravet i upphandlingen, skulle den ansvariga personen finnas i CM:s organisation.

Inte heller omständigheten att beskrivningen innehåller uppgiften att "CBC Eskilstuna lyder under detta" kan anses tala för att CM uppfyller kravet på "det egna kvalitetssystemet". Det är först i målet som CM anger att kvalitetsledningssystemet utgör en naturlig del i CM:s verksamhet. Detta är en ny uppgift som inte framgår av den bifogade redovisningen till CM:s anbud. Nya uppgifter som skulle läka bristande uppfyllelse av ett obligatoriskt krav i en upphandling kan inte läggas till i efterhand.

Kravet enligt punkten 3.6 i förfrågningsunderlaget

CM:s anbud uppfyller inte heller kravet på "Miljö" enligt punkt 3.6 i förfrågningsunderlaget. CM har inte gett någon redovisning enligt alternativ B) i kravställningen utan hänvisat till två bilagor "CanonGroup_ISO14001_certificate_2017_DrontPage" och "CanonGroup_ISO14001_certificate (1)". Redan av namnet på bilagorna framgår att bilagorna inte utgör bevis för "anbudsgivare som är certifierad enligt ISO14001". Bilagorna avser inte CM. CM uppfyller därmed inte det obligatoriska kravet i punkt 3.6 i förfrågningsunderlaget.

Beställarna gör gällande att CM uppfyller kravet i punkt 3.6 genom att vara certifierad enligt ISO 14001 och att CM verifierat detta med att bifoga en kopia av giltigt certifikat. Ricoh bestrider att CM är certifierat enligt ISO 14001 och att detta har verifierats i CM:s anbud.

ISO Registret är en hemsida där man hittar svenska företag med certifierade kvalitets- och miljöledningssystem m.m. En sökning på ISO Registret på “Communication Mälars AB” eller org. nr. 556622-8168 ger ingen träff.

Ett minimikrav för att ett bolag ska anses ha verifierat ISO-certifiering med en kopia på giltigt certifikat är att bolagets namn anges i det åberopade certifikatet. De enda svenska juridiska personer som omnämns i det certifikat CM bifogat till sitt anbud är Canon Svenska AB och XL-Office Team AB. Detta är två från CM helt fristående juridiska personer.

Det förhållandet att CBC Eskilstuna är omnämnt i det certifikat CM bifogat kan inte innebära att CM uppfyller kravet på att vara certifierad enligt ISO 14001. Det finns ingen juridisk person med namnet CBC Eskilstuna. CBC Eskilstuna kan därmed inte vara ISO-certifierad. CM ingår inte ens i samma koncern som Canon Svenska AB eller något annat Canon-bolag. Att ett varumärke som Canon använder omnämns i Canon Groups ISO-certifikat, kan därför inte innebära att varje återförsäljare till Canon som marknadsför sig under samma varumärke är ISO-certifierad.

Skada

En korrekt utvärdering utan beaktande av anbudet från CM skulle ha resulterat i att anbudet från Ricoh haft det lägsta priset och att Ricoh därmed antagits som leverantör. Genom Beställarnas brott mot LOU vid utvärderingen har Ricoh alltså gått miste om kontraktet.

Beställarna

Vinnande anbudsgivare i upphandlingen är CM, org. nr. 556622-8168. Bolaget har under detta organisationsnummer verksamhet både i Västerås och i Eskilstuna som benämns Canon Business Center följt av ortsnamnet. Att det

finns fler orter där verksamhet bedrivs framgår av anbudet. Canon Business Center Eskilstuna (CBC Eskilstuna) är det kontor som kommer att ansvara för åtagandet i anbudet. Canon Business Center Västerås (CBC Västerås) är huvudkontoret. Canon Business Center Mälardalen är samlingsnamnet för orterna.

Telge inköp har genomfört en utvärdering enligt villkoren i upphandlingen med resultatet att CM (CBC Eskilstuna) bedöms uppfylla samtliga ställda krav.

Kravet enligt punkt 3.5 i förfrågningsunderlaget

Enligt Beställarnas bedömning av anbudet åberopar CM inte någon annans kvalitetssystem och/eller kvalitetsrutiner. Av kravet enligt punkt 3.5 i förfrågningsunderlaget framgår att man kan verifiera kravuppfyllnad på två sätt. För leverantörer som är certifierade verifieras kravet genom att en kopia på giltigt certifikat bifogas anbudet (underpunkt A). För leverantörer som inte är certifierade verifieras kravet genom redovisning av det egna kvalitetssystemet (underpunkt B).

CBC Eskilstuna har verifierat att kravet uppfylls enligt B) genom en redovisning i Bilaga 2_Beskrivning Canon Kvalitetsarbete. Beskrivningen av CBC Eskilstunas kvalitetsarbete i denna bilaga är de rutiner som anbudsgivaren lyder under som återförsäljare till Canon Svenska AB, vilket framgår både på dokumentets framsida samt i dokumentet. På samma sätt som kvalitetsrutinerna integreras i CBC Eskilstuna dagliga arbete är det VD:n för CBC Eskilstuna som är "ansvarig person" inom sin organisation. Det framgår även i anbudet under punkt 3.4.1 hur man som återförsäljare lyder under och förbinder sig att arbeta enligt de angivna kvalitetsrutinerna. Det är således de rutiner för kvalitetsarbetet som används av CBC Eskilstuna och som därmed uppfyller kravet på att "leverantören ska ha ett kvalitetssystem

och/eller kvalitetsrutiner för att hålla en hög nivå av kvalitet i sin verksamhet”. Innebörden av “eget” i kravformuleringen betyder inte att det ska vara egenutvecklat.

Kravet enligt punkten 3.6 i förfrågningsunderlaget

Enligt Beställarnas bedömning av anbudet åberopar CM inte någon annans certifiering. I kravet för punkt 3.6 framgår det att man kan verifiera kravuppfyllnad på två sätt. För anbudsgivare som är certifierade enligt ISO 14001 eller EMAS verifieras kravet genom att en kopia på giltigt certifikat bifogas anbudet (underpunkt A). För anbudsgivare som inte är certifierade enligt ISO 14001 eller EMAS ska en redovisning bifogas som innehåller minst företagets miljöpolicy och en redovisning avseende hur arbete bedrivs för att minimera negativ miljöpåverkan (underpunkt B).

CBC Eskilstuna har verifierat att kravet uppfylls enligt A) i Bilaga nr 3_CanonGroup_1S014001_certificate_2017_FrontPage och Bilaga nr 4_CanonGroup_1S014001_certificate (1).

I Bilaga 3 framgår att certifieringen avser ISO 14001:2004 samt att den gäller för de verksamhetsställen som redovisas i Bilaga 4. Av bilaga 4 framgår det att certifieringen gäller för båda verksamhetsställena hos CM, CBC Eskilstuna och CBC Västerås.

Beställarna ser inget skäl till att den certifiering som är bifogad till anbudet genom Bilaga 3 avseende ISO 14001:2004 inte skulle vara giltig samt att den inte skulle gälla för de verksamhetsställen som redovisas i Bilaga 4. På sidan 27 i bilaga 4 framgår det att certifieringen gäller för CBC Eskilstuna och CBC Västerås som är CM:s verksamhetsställen och som finns uppräknade under Canon Groups bilaga till Certifikat JP06/008114.00.

Detta upplägg avseende kvalitets- och miljöcertifikat (när man arbetar med återförsäljare) är vanligt förekommande i branschen. Även Ricoh har samma uppbyggnad som den som CM har redovisat.

Beställarnas bedömning är att CM uppfyller de uppsatta kvalificeringskraven. CM och dess verksamhetsställen lyder under och förbinder sig att arbeta enligt de angivna kvalitetsrutinerna och är en del i certifieringen avseende ISO 14001:2004 för Canon Group.

CM

Canon Europa driver i Europa en kedja vid namn Canon Business Center. Kedjan drivs som ett franchisesystem och består av helägda och franchisande enheter som ägs av annan juridisk person. I Sverige är Canon Svenska AB (Canon) franchisegivare och konceptägare gentemot sina franchisetagare runt om i landet. Samarbetet är format så att Canon leder arbetet i att utveckla koncept, marknadsförande, kvalitetssäkring, miljösäkring, uppföljningsmodeller etc. Samarbetet regleras avtalsmässigt av ett omfattande franchiseavtal med tillhörande handbok. I dessa dokument regleras skyldigheter och rättigheter för franchisegivare och franchisetagare.

CM är franchisetagare inom ramen för ovan beskrivet system. Canon Business Center är namnet som kommuniceras till kunderna följt av aktuellt ortsnamn där företaget har närmaste kontor, i vårt fall Eskilstuna och Västerås. Utöver de formella och legala avtalen är den verksamhet som Canon bedriver genom och tillsammans med Canon Business center i Sverige starkt integrerad till förmån för effektivitet och kvalitetskontroll som kommer kunderna tillgodo i båda fallen.

Hur miljö och kvalitetsarbetet ska bedrivas inom franchisekedjan och för varje franchisetagare finns reglerat i franchiseavtalet. Som franchisetagare

tar man på sig skyldigheten att bedriva verksamheten enligt miljö- och kvalitetsledningssystemet som Canon tillhandahåller och utvecklar. För miljöledningssystemet har Canon valt ett gemensamt internationellt ISO 14001 certifikat som omfattar både helägda bolag och franchisande enheter. Miljöledningssystemet är mycket väl integrerat och har genomgått och godkänts av ackrediterade revisorer sedan 1999.

Även kvalitetsledningssystemet är väl dokumenterat, och utgör en naturlig del av verksamheten. Canons kvalitetsledningssystem är uppbyggt och tillämpas enligt samma princip som miljöledningssystemet, dvs. det omfattar både helägda och franchisande enheter. Canon har ansvaret för att utveckla processen samt säkerställa att den följs fullt ut. Det yttersta ansvaret för innehållet i ledningssystemen bärs av VD på Canon.

Avseende ISO registret är detta ett fristående kommersiellt register som tar betalt för att företag på en hemsida visar vilka certifikat de innehar. Att registrera sig är varje enskilt bolags beslut. Det föreligger ingen skyldighet inom varken ISO 14001 eller 9001 standarderna att vara registrerad i nämnda register. Kommentaren om att Canon Business Center inte finns med i detta register är därför irrelevant. Från Canons sida använder man i de interna uppföljningssystemen CBC Västerås och CBC VAS som samlingsnamn för CM:s verksamhet.

Ricoh hävdar att Canon Business Center Eskilstuna ska jämföras med vilken återförsäljare som helst till Canon, vilket är felaktigt. Några av de stora skillnaderna mellan franchising och ett traditionellt leverantörs- och återförsäljarförhållande är att man avseende franchising arbetar under samma varumärke och integrerar affärsprocesserna maximalt för att skapa kvalitet och effektivitet. Canon har även vid sidan av Canon Business Center traditionella återförsäljare.

CM:S kvalitetssystem har till stora delar utvecklats av Canon och därefter accepterats och implementerats i Canon Business Centerverksamheten. Därmed är det ett gemensamt system som Canon och Canon Business Center lever efter.

Ricohs påstående att det är ett minimikrav för att ett bolag ska anses ha verifierat ISO-certifiering att bolagets namn anges i det åberopade certifikatet, är felaktigt. Detta finns inte som krav i varken ISO 14001 standard eller i annat relevant dokument.

Canon Business Center följer Canons kvalitets- och miljöledningssystem och ingår i det internationella ISO 14001 certifikat som finns utfärdat. Detta certifikat är utfärdat av ackrediterat certifieringsorgan, SGS United Kingdom Ltd. Canon Business Center Eskilstuna har dessutom sedan 1999 granskats av flera olika certifieringsorgan, inte bara av SGS. Ingen av dessa ackrediterade certifieringsorgan har emotsatt sig franchiseupplägget, att det står Canon Business Center Eskilstuna i certifikatet, eller bolagets miljöledningssystemets struktur.

Ricohs påstående att CM inte har möjlighet att åberopa en annans ISO certifikat för uppfyllelse av kravet i punkten 3.6 i förfrågningsunderlaget är felaktigt, då CM inte hänvisar till någon annans certifikat, utan till det certifikat som CM utgör en del av.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Tillämpliga bestämmelser

LOU upphörde att gälla och ersattes den 1 januari 2017 av lagen om offentlig upphandling (2016:1145). Den upphävda lagen tillämpas dock alltjämt för sådana upphandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet. Av utred-

ningen framgår att upphandlingen påbörjades innan den 1 januari 2017 varför LOU är tillämplig för den.

Enligt 1 kap. 9 § LOU ska upphandlande myndigheter behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

Av 16 kap. 6 § första stycket LOU framgår att om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts.

Förvaltningsrättens bedömning

Frågan i målen är om CM:s anbud uppfyller i upphandlingen ställda obligatoriska kvalificeringskrav enligt punkterna 3.5 och 3.6 i förfrågningsunderlaget och om, beroende på utfallet i denna bedömning, Beställarna genom att godta CM:s anbud har förfarit i strid med LOU.

Kravet enligt punkt 3.5 i förfrågningsunderlaget

Av punkten 3.5 framgår, såvitt här är aktuellt, följande.

Leverantören ska ha ett kvalitetssystem och/eller kvalitetsrutiner för att hålla en hög nivå av kvalitet i sin verksamhet. Leverantören ska arbeta efter ett kvalitetssystem antingen i form av ett oberoende organs certifiering som bygger på relevanta europeiska standarder på området och som uppfyller europeiska standarder för certifiering, eller i form av ett eget dokumenterat kvalitetssystem. [...]

A) För Leverantörer som är certifierade verifieras kravet genom att en kopia på giltigt certifikat bifogas anbudet.

B) För Leverantörer som inte är certifierade verifieras kravet genom redovisning av det egna kvalitetssystemet.

Följande ska minst redovisas i anbudet:

- 1) Företagets kvalitetspolicy och ansvarig person*
- 2) Rutiner för planering och styrning av uppdrag*
- 3) Rutiner för hantering av avvikelser och förbättringsåtgärder.*

Ricoh har gjort gällande att CM inte uppfyller det ställda kravet eftersom den redovisning av kvalitetssystem som getts in med anbudet avser Canon Svenska AB och inte CM. Beställarna och CM har i sin tur gjort gällande att CM uppfyller kravet eftersom den redovisning som getts in med anbudet omfattar även CM i och med att CM som franchisetagare för Canon Svenska AB (under namnet Canon Business Center (CBC) Eskilstuna och Canon Business Center (CBC) Västerås som används internt och gentemot kunder) har anslutit sig till Canons kvalitetsledningssystem vilket utgör en integrerad del i CM:s verksamhet.

Förvaltningsrätten konstaterar inledningsvis att Ricoh i målet inte har ifrågasatt CM:s uppgifter om att CM är franchisetagare enligt franchiseavtal med Canon Svenska AB och att namnen CBC Eskilstuna och CBC Västerås används av CM för de två kontor som CM har i Eskilstuna och Västerås i enlighet med detta franchiseavtal. Att så är fallet stöds även av det intyg från Canon Svenska AB som CM gett in i målet. Då detta intyg endast förtydligar tidigare inlämnade uppgifter innebär dess ingivande enligt förvaltningsrättens bedömning inte heller någon otillåten komplettering av anbudet.

Av första sidan på den redovisning av kvalitetsarbete som har lämnats in med CM:s anbud framgår att Canon Svenska AB har ett dokumenterat kvalitetsledningssystem som omfattar kvalitetspolicy, tidsatta mål och kvalitetshandbok i linje med ISO 9001 samt att återförsäljare CBC Eskilstuna lyder under detta system. Enligt förvaltningsrätten innebär denna uppgift, tillsammans med av CM uppgett åtagande att i sin verksamhet tillämpa kvalitetsledningssystemet enligt franchiseavtalet med Canon Svenska AB,

att det aktuella kvalitetsledningssystemet avser även CM och således är att anse som CM:s egna system i förfrågningsunderlagets mening. Att det som "ansvarig person" i beskrivningen anges VD för Canon Svenska AB medför ingen annan bedömning eftersom det i punkten 3.5 i förfrågningsunderlaget inte uppställs något krav att den ansvarige ska vara anställd hos anbudsgivaren. I och med detta har CM:s anbud uppfyllt det ställda kravet enligt den aktuella punkten. Ricohs ansökan om överprövning i denna del utgör således inte skäl för något ingripande.

Kravet enligt punkt 3.6 i förfrågningsunderlaget

Av punkten 3.6 framgår, såvitt här är aktuellt, följande.

Anbudsgivaren ska ha ett aktivt och systematiskt miljöarbete med ständiga förbättringar.

- A) För anbudsgivare som är certifierade enligt ISO 14001 eller EMAS verifieras kravet genom att en kopia på giltigt certifikat bifogas anbudet.*
- B) För anbudsgivare som inte är certifierade enligt ISO 14001 eller EMAS ska en redovisning enligt nedan bifogas:*

Följande ska minst redovisas i anbudet:

- 1) Bifoga företagets miljöpolicy*
- 2) Hur arbete bedrivs för att minimera negativ miljöpåverkan*

Ricoh har gjort gällande att CM inte uppfyller det ställda kravet eftersom de certifikat enligt ISO14001 som getts in med anbudet avser Canon Svenska AB och inte CM. Beställarna och CM har i sin tur gjort gällande att CM uppfyller kravet eftersom certifieringen gäller även CM.

Förvaltningsrätten finner att det av certifikatet JP96/008114.00 som getts in med CM:s anbud framgår att det gäller Canon Group och däribland CBC Eskilstuna och CBC Västerås, vilket i enlighet med vad som ovan anfördes beträffande dessa benämningar och CM:s franchiseförhållande med Canon Svenska AB, innebär att CM är att betrakta som certifierad leverantör enligt

ISO 14001 i förfrågningsunderlagets mening. CM:s anbud uppfyller därmed det ställda kravet enligt punkten 3.6 i förfrågningsunderlaget och varför Ricohs ansökan inte heller avseende denna grund ger skäl för någon åtgärd enligt LOU.

Sammanfattning

Mot bakgrund av det anförda saknas skäl att med grund i det Ricoh gjort gällande i målet förordna om ingripande enligt 16 kap. 6 § LOU. Ansökan ska därmed avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Information om hur man överklagar finns i bilaga 1 (DV 3109/1D-LOU).

Tomas Kjellgren
Rådman

Handläggare har varit föredragande juristen Stefka Bokmark.

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Jönköping. **Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.**

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress

där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.

2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

I vissa mål får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. Detta gäller mål om överprövning enligt:

- lagen (2007:1091) om offentlig upphandling,
- lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, eller
- lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.